

Dora Kapralova

PET PRIČA

(Iz zbirke *Patnja i ostali žanrovi*)

GRANICA GROBLJA

Subota u Berlinu je od jutra obasjana suncem. Žozefin me je pozvala na grobljanski ručak. „Šta ćeš raditi danas?“, pitalo me je tokom prepodneva troje prijatelja iz Češke preko Mesindžera. „Ići ću biciklom do groblja da ručam, sasvim praktičan cilj u ovom lokdaunu“, odgovorila sam. Prvi prijatelj mi je dao *lajk*, drugi *srce*, a za trećeg je moj izlet zaslužio emotikon *fantastično*. Razmišljam da li bi trebalo malo više da im objasnim situaciju. Rešim da to batalim.

Moja francuska prijateljica Žozefin sprema pravu gozbu u zaraslom vrtu napola srušenog bugarskog groblja iza zgrade. U njemu rastu krompir, tulipani, zumbuli i jorgovan. Na groblju još uvek ponekad obavljaju sahrane, ali uglavnom je to ničija zemlja: dostojanstven predeo sa drvoredom platana i pravoslavnom kapelom. Žbunje je neravnomerno razbacano između grobova, dok u središtu stoji nikada nedovršen centar za izbeglice pored koga su nikle improvizovane susedske baštice. Povrće na groblju ne uspeva naročito dobro, kažu da je tlo puno teških metala iz pokojnika.

Nedeljno sunce osvetljava grobove u nežnoj, gotovo baršunastoj izmaglici. Ležimo na ćebet u žmirkamo gledajući u sunce. Žozefin mi u travi među grobovima, tulipanima i ljiljanima priča kako je lokalna grobljanska lisica jednog dana iskopala ljudsku kost...

Bilo je to ovako. Žozefin je pre pet godina dobila rak dojke. A budući da je ona žena magijskih sposobnosti i izuzetna koreografinja, odmah je počela da osmišljava plesni projekat u kome bi se vratila svojim francuskim korenima, natrag samoj sebi.

U to vreme je sa svog kuhinjskog prozora viđala grobljansku lisicu. Lisica bi se pojavila i odmah nestala. Kada se pojavila, Žozefin je osetila bol u grudima, još neimenovani strah od vlastite konačnosti. Kažu da lisice donose smrt.

Jedne večeri, tokom vlažne i prodorne novembarske zime, vraćala se iz šetnje i sreća lisicu nasred prometne ulice pred zgradom. Stajala je nepomično i posmatrala Žozefin. Ona je otključala ulazna vrata, popela se na prvi sprat, razbubnjalog srca ušla u stan i zalupila vrata za sobom. Podgrejala je supu i počela polako da jede. Međutim, bilo joj je vruće pa je ustala da otvori prozor. Kada je pogledala napolje, opet ju je ugledala. Lisica je stajala iza grobljanske ograde i netremice gledala Žozefin pravo u oči. Žozefin je ostavila sve, mehanički izašla napolje, otvorila metalnu kapiju i ušla na groblje. Lisica se samouvereno osvrnula za Žozefin i krenula u pravcu grobova. Žozefin ju je sva pomućena pratila. Pod mesečinom je ugledala prizor koji ju je zapanjio: lisica je od groba iza jorgovana napravila jazbinu.

Žozefin je prestrašena pobjegla kući. Prizor nije mogla da izbije iz glave.

Kada se nekoliko dana kasnije vraćala umorna sa zračenja, sinulo joj je da opet ode na groblje. Nije srela lisicu, ali je zato pored lisičje jazbine našla iskopanu ljudsku butnu kost. Uzela je taj posmrtni ostatak, umotala ga u moher džemper i u neshvatljivom rastrojstvu odnela nogu kući. Odložila je kost na balkon, zatvorila vrata i tokom noći napisala ceo svoj plesni projekat: priču o nozi koja putuje od zemlje do zemlje i nazad. Butna kost kao simbol rođenja...

Kada se ujutru probudila, ništa je nije bolelo, ništa pritiskalo, samo je sebi delovala pomalo ludo. Shvatila je da, kada bi neko na njenom balkonu našao ostatak ljudske noge, Žozefin bi verovatno smesta poslali u ludnicu. Izguglala je i da je krađa ljudskih posmrtnih ostataka nezakonita. Ali ukratko – Žozefin je nastavila da ide na zračenje, već se osećala bolje, počela je da realizuje svoj projekat i najpre svakog drugog dana, a zatim već u nepravilnim razmacima, na terasi je proučavala poklon od lisice.

Lisicu u to vreme više nije viđala. Prošla je Nova godina, januar, februar... Žozefin je već bila skoro zdrava kada je u martu upoznala poljskog pozorišnog majstora svetla Andžeja. Počeli su da se zabavljaju i Andžeja je sve više zanimalo gde i kako Žozefin živi. Pozvala ga je na večeru, ali kada je trebalo da dođe, otvorila je balkonska vrata i videla čebe pod kojim je bila butna kost. Zaboga – šta ću s ovom nogom? Nedavno je htela da ode na groblje i tajno sahrani ljudsku kost. Ali šta ako je neko vidi? Noći su bile kratke, krajem aprila je ponekad bilo i ljubavnih parova na opustošenom groblju. Možda bi mogla da sakrije nogu u orman, ali šta ako Andžej otvori orman? O tome je razmišljala sve do trenutka kada se Andžej pojavio na vratima sa buketom cveća i flašom vina. Žozefin je zanemarila nogu i večerala sa Andžejem. Smejali su se i pili vino, razmenjivali lagane poljupce. Zatim je Andžej otišao na balkon da zapali, i da, skraćiću: vratio se, drhteći držao u ruci ljudsku butnu kost i mucao: „Za... zaboga, zašto imaš OVO na balkonu?”

„Jer noga raste iz zemlje i ponovo se vraća u zemlju”, Žozefin je odgovorila koanom i nastavila neobično mirnim glasom: „Molim te, Andžej, mnogo te molim, da li bi mogao da odeš sa mnom na groblje da vratimo tu kost?”

Katolik Andžej je pobjegao od Žozefin, u pozorištu je dao otkaz i u roku od nedelju dana se vratio svojoj poljskoj porodici – Žozefin se prvi put nasmešila samo desnim uglom usana – detalj o tri ćerke i ženi koje ima kod kuće u Vroclavu Andžej je prećutao...

Nogu je istog meseca sahranila ispod grobljanskog jorgovana. Sama i dostojanstveno. U pet sati izjutra. Među grmljem šipaka pevali su slavuji i cvrkutale crvenperke.

Otada je izlečena i vesela, samo ponekad čezne za lisicom.

Vraćam se od Žozefin biciklom kući, kružim preko južnog, industrijskog dela grada, lutam i odjednom se nađem na ničijoj zemlji. Idem kroz brezov šumarak duž smaragdnozelene ustajale vode, na horizontu se vide blokovi zgrada, u daljini čujem huk iz obližnje fabrike cementa.

A onda naiđem na biciklističku stazu koja prati nekadašnji Berlinski zid.

Sada nisam ni na istoku ni na zapadu, nisam ni ovde ni tamo, ni kod svojih ni kod tuđina... Osećam začudno omamljiv vonj močvare. Ništa nije važno. Prolazim kroz međuprostor i potpuno sam izgubljena, tonem u vrtoglavo stanje bezvremenosti i osećaj krajnjeg spokojsva.

Ponekad putujemo kroz međuprostore a nismo toga ni svesni.

Žozefin je htela da me zabavi, možda i malčice uplaši. Ali ja se više ničega ne bojim – ničega osim brzih automobila i još nekoliko sitnica koje ću zadržati za sebe...

Uveče ćerkama pričam o tome kako je Žozefin sretala grobljansku lisicu.

Ljudsku butnu kost im prećutim.

ODLAZI ILI ĆU TE OVDE ZAKLJUČATI

Kao svaka sentimentalna Srednjoevropljanka, i ja imam dane, uglavnom pred menstruaciju, kada u osvit proleća u Berlinu volim da ručam u jednoj pustoj kebabdžinici ne-daleko od našeg stana. Obično sedim na visokoj barskoj stolici i baš pazim da se ne zavalim na nepostojeći naslon i ne sručim na pod. Uglavnom jedem pržene pileće nogice i plastičnom viljuškom nabadam tvrdi masni pomfrit dok mi se sve iglice sa viljuške ne odlome. Posle ih lovim po plastičnom tanjiru, komadiće bele plastike koja se već odavno pomešala sa majonezom.

U tim trenucima razmišljam o tome zašto živim tu gde živim i kuda bi čovek mogao da mrdne kako bi, recimo, osetio mir u duši i ljubav prema bližnjima, umesto parčića umašćene plastike u ustima.

Ukratko, svaki čovek meditira kako zna i ume.

Iza pulta se polako okreće grilovana jagnjetina, frižider mehanički bruji i povremeno se čuje škripuckanje barske stolice na kojoj sedim. Na velikom ekranu promiču turistički snimci iz celog sveta. Bez zvuka i ukrug. Znam napamet sve trase. Španjolka i Šveđanin plešu tango na Baliju, seks-bomba pije malibu na Pacifiku, grupa lepih momaka jurca na skejtu kroz Barselonu, a postariji bogati muškarac, kao prekopiran iz devedesetih, grli japansku ljubavnicu na obali Ciriškog jezera. Svetovi se međusobno prelamaju i razbijaju kao obojena ogledalca u kaleidoskopu. Novi prizori prekrivaju stare i sve guta velika površina ekrana. Kao da se i u beznačajnoj berlinskoj kebabdžinici stvarnost sigurnog i iskustvo nepostojećeg nadrealno umnožavaju.

Celu prigrupu situaciju, kao i obično, sa mnom prati dvadeset godina mlađi dečko za pultom. Po pravilu nema nikog drugog. Dečko se dosađuje. Očigledno se dosađuje. Jednom mi je na nespretnom nemačkom rekao da je iz Teherana, a drugi put da se rodio u Siriji.

U kebabdžinici, najobičnijem bistrou u našoj četvrti, sve je jeftino. Crni sjajni stočići od metala, umuzgane stolice, crveni zidovi sa amaterskim fotografijama lipicanera.

Zašto o ovome pišem? Jer sam tu, neshvatljivo baš tu, primila telefonski poziv od producentkinje iz jednog velikog nemačkog nedeljnika, poznanice moje drugarice. Obratila mi se kao poznavateljki dela češke novinarkе koja je umrla u koncentracionom logoru Ravensbrik. Tamo će otkriti njen spomenik. Prekosutra.

„Neko mora da napiše nešto o tome”, grmi nepoznata energija u moj mobilni.

„Da”, mrmljam zadovoljno sa plastičnom viljuškom u ustima.

Košarkaš na velikom ekranu ponovo se bezbrižno kezi u kameru.

Producentkinja pita imam li svog fotografa. Setim se svoje komšinice Ejmi. Baš juče je ispred zgrade kukala kako nije fotografisala ni jednu jedinu reportažu otkako ima ćerku, kojoj je uzgred već deset godina. „Da, Ejmi Vajnhud, fotografkinja iz Njujorka”, kažem na telefon i dalje žvaćući viljušku sa piletinom.

Sve smo se za minut dogovorile. Ugovor će mi poslati mejlom. Ona će nas autom voziti do koncentracionog logora, već godinama se divi češkoj novinarki i fascinira je Ravensbrik, mesto istorijske strahote. Mesto istorijske strahote, ponovila je još jednom i prekinula vezu.

Na velikom ekranu se pojavljuju lepotani na skejtu koji jezde ulicama Barselone. Spremam se da platim pre nego što ih opet smeni švajcarski bankar sa mlađanom Japankom.

Dečko iza pulta progovori: „Biznis?”

„Biznis”, odgovorim. „U Ravensbriku.”

„Šta je to?”

„Konc-logor”, odmahnem rukom.

„Super!”, zviznuo je dečko i podigao palac. „Mogu li i ja sa tobom? Nikad nisam bio u konc-logoru.”

Nisam bila sigurna da li me zeza. U sekundi sam procenila kako bi mogao da bude moj odrasli mladi sin. Bez sumnje bi mogao da mi bude sin. Ali nije. On je Iranac, Avganistanac, ponekad i Sirijac, smoren, a možda i radoznao.

„Ismail”, predstavio se. „I, mogu li s tobom?”

„Zašto da ne, zapravo”, izgovorila sam kolebljivo, jer i dalje nisam bila sigurna da li se šali.

„Super”, ponovio je Ismail zahvalno, „uzeću slobodan dan”.

„Ali biće to poslovni put, ne izlet”, rekla sam i počela da kašljem. „A sa nama ide i fotografkinja.”

„Fotografkinja”, podigao je palac. „Baš kul. I ja fotkam. Ove lipicanere sam ja fotkao.” Tako je pao dogovor.

Ejmi se obradovala. Rekla je da je nekoliko godina čekala takvu ponudu.

Sastali smo se u jedanaest pre podne kod metro stanice u Šarlotenburgu. Dan pre toga sam ponovo svratila u kebabdžinicu, Ismail mi je potvrdio da se raduje i da dolazi.

Nisam mu previše verovala, ali se zaista pojavio. Čekao je kod izlaza, nosio je crni reper-ski duks sa kapuljačom. U njoj je sa svojih sto pedeset šest centimetara delovao još sitniji i podsećao me je na jednog od onih mladih skejtera u Barseloni.

Zajedno smo otišli do automobila. Sa druge strane je prilazila Ejmi. Umalo je nisam prepoznala. Obično odmerena Ejmi nosila je pripijenu srebrnu mini- -haljinu. Preko jednog ramena je prebacila torbu sa foto-aparatom, prekog drugog kožnu jaknu. I nekim čudom je povrh toga držala cigaretu među prstima desne ruke. Nikada je nisam videla da puši izjutra, a kada se približila, primetila sam da je upadljivo našminkana i da joj na očnim kapcima svetlucaju tirkizne šljokice.

Ejmi i Ismail su se rukovali. Ismaili je odmah nakon toga stao iza mene kao da mi je senka. Iz automobila je energično iskočila producentkinja. Pružila mi je ruku, tačnije, isukala ju je s takvom žestinom da me je njom zveknula u lakat.

„Sandra.”

Zatim se rukovala sa Ejmi.

„Ismail”, rekao je Ismail.

„Zdravo...”, rekla je Sandra.

Ismail je ponovo gledao u zemlju.

Sandri sam rekla da je Ismail fotograf iz Berlina i da je hteo da ide sa nama.

„A kakav imaš profesionalni bekgraund?”, upitala ga je Sandra.

Ismail nije odgovorio ništa.

Izbrbljala sam kako ga zanima književnost i novinarka Jesenska...

„Studiraš na TU ili na FU?”, ispalila je Sandra nazive dva berlinska univerziteta.

Ismail je ćutao.

„Ma on više fotka”, rekla sam u ime svoje senke sa kapuljačom.

Sandra se ponovo zagledala u dečka. „Pa odlično, ali za nas fotka Ejmi, ona ima ugovor, ti možeš da joj budeš asistent, ako se Ejmi slaže.”

Ejmi je odsutno klimnula glavom. Ismail je ušao u automobil i dalje oborene glave, ali na moje iznenađenje, seo je na suvozačko mesto, otvorio vrećicu sa semenkama bundeve i svima ih žurno ponudio.

„A kakav imaš foto-aparat?”, upitala je Sandra Ismaila na raskrsnici, valjda tek da bi ćaskala.

„Molim?”, upitao je Ismail i okrenuo se nazad prema meni.

„Kameru, kakvu imaš kameru”, gestikulirala sam rukama već pomalo očajna.

„Aha. Evo je”, rekao je Ismail i izvukao iz džepa pantalona stari smartfon sa razbijenim ekranom.

„Aha”, rekla je Sandra i nakašljala se. „A otkud znaš Jesensku?”

„Isto iz kebabdžinice”, odgovorio je prostodušno Ismail.

„Novinarka Jesenska je umrla u Ravenzbriku, odnosno, bila je tamo ubijena ili je umrla od posledica mučenja, mi sada idemo na mesto istorijske strahote”, podučila je Sandra Ismaila sporo govoreći na nemačkom.

„Tačno”, odgovorio je Ismail. „U pravu si. Tačno tako je bilo.”

„Nadam se da je u redu ako dalje budem pričala na engleskom, Ismaile, jer Ejmi nas verovatno ne razume u potpunosti, moramo da se dogovorimo oko posla, *you don't speak German too much, right Amy?*”,¹ rekla je Sandra u pravcu snene Ejmi.

„*Sicher. Ich spreche kein Englisch*”,² prekinuo ju je Ismail i činilo se da mu je laknulo. „*Kein Problem, ich kann auch schlafen oder so...*”³

Time se njihov razgovor završio.

Sandra je prešla na engleski. Pitala je Ejmi o njenim profesionalnim uspesima. Ejmi je i dalje bila pomalo odsutna, ali budući da je Amerikanka, počela je sasvim pribrano da priča o svom akademskom obrazovanju, životu u umetničkoj komuni u Njujorku, o Fulbrajtovoj i drugim stipendijama, o reporterskim angažmanima u Kongu i na Aljasci...

Sandra ju je prekinula, Ejmi je takođe vidljivo laknulo.

„Sjajno... a gde ste pokupile ovoga?”

Pre nego što sam stigla da odgovorim: u kebabdžinici, Ejmi je zazvonio telefon. Po njenoj nervози sam zaključila da u Ravenzbriku ima još jednu misiju. I bila sam u pravu. „Dobro, kod zadnje kapije”, izgovorila je somnambulno u telefon, a muški glas s druge strane ushićeno je uzvratilo: „Great”.

„Moja prva ljubav...”, šapnula mi je Ejmi, „putuje po Nemačkoj, i tako...”

Sandra me je pitala da li je bila dobra ideja povesti ovog dečka iz kebabdžinice. Nema ništa protiv njega. Ali ipak se radi o zvaničnoj proslavi uz prisustvo televizije i političara i pomalo strepi hoće li sve proteći kako treba.

Sišli smo sa auto-puta, promicale su borove i mešovite šume, polja i livade, na časak je zasijalo pretprolećno sunce, promicala su sela i predeo se opet menjao. Vile i jezero, borovi, logorska kapija pred Ravenzbrikom. Stigli smo, stigli smo na mesto istorijske strahote. Na parking gde je već stajalo nekoliko autobusa, desetina automobila i štand sa kari kobasicama.

Ismail se protegao kao da se upravo probudio, a zatim je jasno, na gotovo besprekornom engleskom, izgovorio: „Zašto vas tri nesrećne žene u stvari mislite da sam ja debil? Vi uopšte ne umete da živite, u Evropi niko ne ume da živi. Živite gore nego da ste u zatvoru.” I zapalio cigaretu.

Ućutale smo se. Meni je došlo da se smejem. Ali on se nije smejao. Uopšte se nije smejao. Sandra je prebledela. Osim toga se nije desilo ništa. Mali drski Ismail je sa upaljenom cigaretom izašao iz automobila i zalupio vratima nešto glasnije nego što je bilo neophodno. Otišao je kroz glavnu kapiju u kompleks konc-logora i nestao negde u gomici gostiju kojima je bilo preko šezdeset i koji su delovali tragično, ali takođe kao da su na izletu. Došli su na proslavu. Ispred glavne kapije je koračao paun, mimoilazeći se sa dve-
ma ženama koje su trčale vodeći psa. Povodac psa se zamotao oko električne bandere. Že-

¹ Ti se ne služiš previše nemačkim, je li tako, Ejmi? (Prim. prev.)

² Naravno. Ja ne pričam engleski. (Prim. prev.)

³ Nema problema, ja mogu da spavam ili tako nešto... (Prim. prev.)

na u trkačkom trikou je skakutala u mestu i čekala da se pas nekako snađe i iskobelja. Ispred glavnog ulaza je stajao televizijski tehničar i kontrolisao ozvučenje.

Izašle smo iz auta. Ejmi je disala sve brže, na čelu su joj izbijale kapljice znoja. „Kako izgledam?“, upitala me je sa knedlom u grlu.

„Za dolazak u konc-logor sasvim dobro“, odgovorila sam.

Sunce je slabašno zasijalo, tipičan februarski dan.

Ejmi je ispred auta povukla naniže previše tesnu pletenu haljinu i preko ramena prebacila kožnu jaknu. Šljokice oko očiju su joj se neznatno razmazale... Na izvestan način, danas je izgledala zaista divno. Šminka joj je obasjavala lice kao Mariji Magdaleni. Oko vrata joj se ljuljao najnoviji nikon. Bez pozdrava je otišla, napustila proslavu koju je trebalo da fotka. Odlučna žena sa tajnom misijom. Htela sam da joj doviknem da je otkrivanje spomen-ploče ovde; ovde, na glavnom apel-placu. Ali shvatila sam da me ne bi čula, a ukoliko bi me i čula, doživela bi to kao izdaju.

Nisam bila ljuta. Uopšte nisam bila ljuta. Vrlo dobro sam znala gde ide. Nisam znala smer, ali osećala sam njeno istinsko, dirljivo neugodno uzbuđenje koje je pomalo prenela i na mene. Ejmina prva ljubav, posle trideset godina.

A Ismail?

Ismail je nestao. Nije bio na svečanom otvaranju, gde sam ja stajala i snimala brojne govore, koncert oboiste, a na kraju i neobični duo: nemačku pevačicu iz Hamburga sa pratnjom, mladim mandolinistom koji je svirao kao da spava. Postarija glumica sa dečjim kikicama pevala je ne baš čistim glasom romske melodije, klezmer, a na kraju i jugoslovenske i ruske pesme.

Svečanost nikako da se završi. Nakon lokalnog političara, mlađani momak je počeo da recituje odlomak iz *Devinskih elegija*. Zatim je ponovo zapevala ona pevačica. Pevala je kao da nikada neće prestati, ali bife sa švedskim stolom je već bio otvoren. Ljudi su neupadljivo napuštali koncertnu salu i krenuli na korzo sa šampanjcem u ruci, u pravcu stolova sa salatama, šunkom i jastozima. Stajala sam u grupici ljudi i pokušavala da ulovim nešto o čemu bih mogla da pišem. Da, spomen-ploča je bila lepa, ali umetnik nije mogao da prisustvuje zbog bolesti, a kustoskinja je, nakon veoma dugog govora, otišla iza scene sa lokalnim političarem.

Zatim se masa posetilaca prebacila da prati vođeni obilazak, ali gomila ljudi je odugovlačila oko švedskog stola, neki su otišli da puše na parking, drugi su se udobno smestili u info-centru logora, stariji umorni ljudi su sedeli na seoskim metalnim stolicama i apatično se tresli od hladnoće.

I ja sam sela na stolicu.

Oko tri mi je prišla Sandra. „Krećemo najkasnije za sat vremena, malo žurim, moj dečko večeras stiže iz Beča. Zvala sam svoju spremačicu, ali ona nema vremena, pa sam tražila drugu... Gde je Ejmi, je l' fotka?“

„Da, Ejmi fotka”, odgovorila sam i žmirkala u pravcu slabašnog sunca koje više nije nimalo grejalo.

Fotkaš li?, napisala sam joj poruku.

Na metalnoj stolici sam ispila još jednu čašu šampanjca i konačno osetila kako su mi se sunčevi zraci lažnog proleća suptilno razlili po obrazima. Vratila sam se u salu. Pevačica je i dalje pevala.

Upustila sam se u razgovor sa glavnim menadžerom proslave, ali on se nakon dve rečenice izvinio, iz džepa sakoa izvukao telefon i rekao: „Halo, ne, sve je u redu, u povratku ću svratiti u samoposlug, naravno da ću kupiti pileći rolat.” Na kraju je i on nestao u gomili koja se razilazila.

Ni meni više nije bilo do kurtoaznog ćaskanja, pa sam se u blagoj opijenosti obratila kelneru i upitala ga šta bi još trebalo da vidim u logoru.

„Bez sumnje vilu glavnog esesovca”, rekao mi je, „ona je sjajna.”

U tom trenutku mi je ponovo prišla Sandra: „Ne mogu da ostanem ni minut duže, krećemo li? Imate sve? Kod kuće me čeka druga spremačica, moram da je pustim u stan. Već sam imala dve Ukrajinke, a ova iz Moldavije je pouzdana, ne krade, čisti, jeftina je...”

Šampanjac je prestao da deluje. Mislila sam na Jesensku, na borove šume, ali i na Ismaila. Sandri sam rekla da Ejmi verovatno još fotka glavnu vilu Gestapoa. Idem po nju, pa možemo konačno da krenemo.

„Dobro”, pomirila se Sandra. „Ako to bude trajalo dvadeset minuta, čekaću vas u autu, ali spremačicu ne mogu da otkажem.”

Počeo je da duva vetar i oblaci su zaklonili sunce. Počela je da rominja kiša.

Ejmi, napisala sam joj, *gde si? Idem do vile iza glavne kapije. Molim te dođi tamo.*

Konc-logor je odjednom bio prilično pust. Sa glavnog apel-placa odlazili su poslednji posetioci, kelneri su sklanjali bele stolnjake, tehničko osoblje je odnosilo metalne stolice... Radnici sa televizije su ulazili u automobile i kretali, pevačica se nečemu glasno nasmejala, a zatim je i ona otišla. Proslava se završila. Počela je jače da pada kiša.

Išla sam šljunkovitim putem ka vili glavnog esesovca...

Vrata su bila zaključana. Ali kada sam se naslonila na veliku bočnu kapiju, na moje iznenađenje sam se obrela u velelepnoj hali sa rogovima na zidovima.

U vili sam ostala potpuno bez snage. Počeo je da me boli stomak i skliznula sam niz zid u čučanj. Od penušavog pića sam dobila jake grčeve. Krenula sam u smeru zelene strelice ka toaletu, ali kada sam htela da napustim kabinu, kvaka se kô u inat zaglavila.

„Halo”, viknula sam kroz tišinu. „Halo!”

Niko mi nije odgovarao.

Između toaleta i hale je nešto šušnulo...

„Halo... Ejmi?”

Onda sam u daljini začula kako su se zalupila vrata. To me je malo uplašilo. Pažljivo sam se popela na WC šolju i odlučila da preskočim zid i tako se izbavim iz kabine. Išlo je s

mukom. Proklizavala sam i klatila se s jedne na drugu stranu, kao da moje telo i moj um nisu uspevali da se odluče gde zapravo pripadam.

Na kraju sam se prevalila i spustila duž belog zida koji sam sav isprljala blatnjavom cipelom. Oprala sam ruke i uhvatila se za kvaku, rešena da odmah zbrišem ka automobilu. Ali i ta vrata su bila zaključana.

Tražila sam prozor, ali jedini prozor u prostoriji bilo je ogromno ogledalo sa mojim prestrašenim licem.

Stajala sam kao oparena u zaključanom toaletu u vili najvišeg esesovca.

A onda se nešto desilo. Začula sam još jedan tresak vratima. Zatim teške korake sa nepravilnim udarcima o parket; korake koji su se polagano bližili vratima toaleta. Taj neko je otključao vrata, ugledao me i preplašeno viknuo: „Isuse i Marija.” Bila je to omanja robusna žena, u levoj ruci je držala metlu, u desnoj mokru krpu i kantu. Na nogama je imala plastične koksice, na glavi ljubičastu kapu.

U tom trenutku sam pomislila na svoju voljenu Jesensku, prizor bi joj se dopao.

„Pa ja ne mogu ne verujem”, počela je spremačica.

Počela sam da se izvinjavam i mucala sam da sam bila na otkrivanju spomen-ploče i greškom sam završila ovde.

Spremačica je imala meki poljski akcenat. Probadala me je sitnim sveznajućim očima. Krupna, majčinski tip, sa širokim slovenskim licem. Kada joj je već dozlogrdilo moje mucanje, udahнула je i rekla punim plućima: „Zar ti ne umeš da čitaš do kada je otvoreno? Pentraš se tu kô lopov po klozetima najvišeg esesovca. To još nisam videla”, nasmejala se, „to još nisam videla.”

A onda smo se u istom trenutku zagledale u zid isprljan od mojih đonova.

„A šta je ovo?”, zagrmela je. „Ko će non-stop čistiti ovaj haos?”

„Izvinjavam se. Mnogo se izvinjavam, zaista se izvinjavam.”

„Znaš šta, gospođo kaskaderko? Ovako ćemo. Odlazi. Odlazi ili ću te ovde zaključati!”

Otvorila je glavna ulazna vrata, izazivački stala kraj njih sa metlom u ruci i vikala na mene iš, iš, iš, glasno se smejući.

Poskakivala sam između lokvi kao oslobođena guska i mahala svojoj spasiteljki.

Autobusi sa posetiocima su odavno otišli. Parking je zjapio prazan, vazduh je prožela hladnoća. Navlačio se sumrak, ali ispod oblaka je ponovo izvirilo zalazeće sunce. Sandrin automobil je stajao usamljen, strčao je iz daljine kao uzvičnik pored fijata sa poljskim tablicama. A autu je sedela Sandra, a iza nje Ejmi crvenih očiju. Papirnom maramicom je brisala razmazani karmin.

„Izvini”, rekla je umesto pozdrava. „Izvini, napravila sam nekoliko fotki, valjda ćeš biti zadovoljna.”

„A jesi li ti zadovoljna, Ejmi?”

„Komplikovano je”, izgovorila je sumorno.

Sandra je upalila motor. Onda ga je opet ugasila i ponovo pozvala telefonom neku treću spremačicu, ostavila joj govornu poruku da će se malo zadržati, pa ako može da dođe sutra, ona je njena najbolja spremačica, sigurno bolja od one prethodne iz Moldavije. Svaku reč je izgovarala vrlo polako, kao da u nekoj specijalizovanoj radionici nagluvi-ma objašnjava kako se sklapa origami. Njena poruka je trebalo da zvuči prijatno, ali zvučala je kao naredba.

„A tvoj dečko iz Beča?”

„Raskinuli smo.”

„A Ismail?”, upitala sam konačno, kada je Sandra ponovo upalila motor.

Ejmi je slegla ramenima, kao da se tek tad prisetila ko je uopšte Ismail.

„Hoćemo li da ga sačekamo?”, rekla sam i shvatila da nemam njegov broj.

„Trebalo je da dođe na vreme”, breknula se Sandra uvređeno.

Krenule smo.

Ejmi i ja smo se nemirno pogledale.

„Sandra, hoćeš li ipak da staneš i da vidimo gde je? Ne poznaje ovaj kraj i već pada mrak.”

Nije htela.

Među oblacima se ponovo pojavilo slabašno zalazeće sunce, ali na nebu se lagano pojavljivao mesec. Šume su u tom trenutku bile smrtno lepe i bujne.

I život je smrtno lep i bujan, kao borova šuma, pomislila sam pogledavši Ejmi, koja je nešto kuckala na telefonu svojoj ponovo pronađenoj ljubavi iz detinjstva, držeći telefon ispred sebe u ispruženoj ruci, kao da ni sama ne veruje u ono što piše. Možda su se Ejmin ljubavnik i Ismail sreli ove večeri u šumama; bilo bi lepo da su sreli negde u šumama!

Onda sam mislila na glumicu koja je igrala i pevala kao da je htela da se vrati u doba studija, sa mizernim, ali mladim mandolinistom, koga bi ionako radije učila drugačijem, suptilnijem prstoredu. I mislila sam na ostavljenu Sandru i njenog bečkog dečka koji neće doći, i mislila sam kako sve što sam danas doživela ne smem napisati. Mislila sam na ljubav. Ono što ću napisati, ostalo je u izmaglici. Na mikrosekundu sam utonula u san.

Tren kasnije probudio me je oštri Sandrin glas. „Ne volim lažove i...”, učitala je usred rečenice. „... kada nekome u nevolji pružite ruku, kao recimo ovom vašem Ibrahimu.”

„Ismailu.”

„Ismailu... Spremačica neće doći, Ukrajinka se nije javila, Poljakinja ne reaguje, ni jedna od mojih spremačica neće doći...” Odjednom je počela da joj se trese brada. Bilo joj je svega previše.

Sumrak je lagano gutao predeo. Prošle smo kroz divan banjski gradić... Prošle smo pored još jednog romantičnog jezera i devojčice sa slamnatim šeširićem, koja je na trgu u naručju nosila velikog plišanog medveda, a kada je na raskrsnici zatreperilo crveno svetlo, radosno nam je mahnula svojom igračkom. Sandra je stezala volan kao da je autom htela da odjuri nekud gde bi se osećala drugačije i bolje. Ne kao na mestima neprestane istorijske strahote.

Ejmi je ponovo povukla naniže svoju pletenu haljinu. Na grilonkama je imala grudvicu vlažne zemlje i nešto poput borovih iglica, mirisala je na prirodu koja se budi, obećavajući nešto što je još uvek bez ikakvih zahteva. Odsutno je gledala u predeo koji promiče i valjda je u tom trenutku bila srećna...

A Ismail?

On je ispario.

Utonule smo u trostruko ćutanje. Vraćale smo se iz Ravenzbrika.

SILENTIUM

Kada sam se u broumovskom manastiru prvi put osetila kao kod kuće?

Najverovatnije već onog prvog poslepodneva kada mi se u manastirskom dvorištu obratio dobrodušni stariji gospodin. Uhvatio me je za ruku kao dete i bez suvišnih formalnosti odmah prešao na stvar: „Slušajte, gospođo, ja sam ovde prvi put. Gde se prodaju karte za obilazak?”

Otkud ja to znam? Istovremeno, kako mogu da razočaram manastirskog posetioca koji mi se obraća sa razoružavajućim poverenjem? Blago ljubazna, nehajno sam mahнула rukom koju sam oslobodila iz njegove i pažljivo, kao da razgovaram sa naglupim čovekom, izgovorila: „Gospodine, karte se prodaju tamo dole niz stepenice.”

Nešto mi je govorilo da u tom smeru pokazuje strelica sa natpisom *TICKETS*, ali nisam bila sigurna.

„Mnogo vam hvala, gospođo... Znete, ja sam ovde sa majkom, ima devedeset pet godina, jedva hoda... Valjda će nekako savladati stepenice... Mama, ovuda, niz stepenice!”

Obuzeo me je užas, ali već je bilo kasno. Iz pravca kapije se prema nama hrabro gegala dostojanstvena dama sa izletničkim osmehom.

Razmišljala sam o stvarnosti koju sam upravo stvorila kako bih odgovorila na poverenje nepoznatog turista.

„I molim vas, kad ste već tako dobri, još jedno pitanje: koliko traje obilazak?”

„Pola sata”, ispalila sam ovog puta nasumice, sa ubedljivošću agentkinje korisničke podrške.

„Pa to je u redu. Znete, mama mora svaki čas da piški... ali izdržaćemo pola sata, jelda? Hvala vam mnogo, doviđenja.”

„Nema na čemu”, odgovorila sam šuplje i nestala u broumovskoj kući, ponovo razmišljajući o onom prokletom reporteru Relotijusu iz *Špigela*, koji je sve svoje cenjene izmišljene reportaže pisao u psihotičnoj teskobi koju mu stvara realnost.

Nedavno sam razrogačenih očiju čitala razgovor sa tim hohštaplerom nemačkog reporterstva. Najviše sam se smejala kada je Relotijus opisivao kako je mesec dana boravio u gradiću Fergas Fols u Minesoti, veoma retko je napuštao hotelsku sobu, ljude je pitao bog zna šta, na kraju je otišao u drugu državu, vratio se i u grozničavom nadahnuću jedne noći za nekoliko sati napisao majstoriju: deset strana pouzdane reportaže iz Fer-

gas Folsa, gde ljudi glasaju za Donalda Trampa. U naznakama se sve uklapalo, sve... Osim činjenice da je reportaža počinjala slikom guste šume dok je gradić u stvarnosti bio okružen stepom. Tako su Relotijusa prozreli.

Kad se čovek osvrne, njegovi tekstovi su bili savršeni prevashodno zbog toga što je izmišljao tačno ono što su čitaoci želeli da čitaju. Bile su to sugestivno ispričane priče koje bi čitaoca svaki put uverile u ono što je još juče mislio o stanju u kom se svet nalazi.

Slutila sam da će me zbog neodmerenog ponašanja prema slučajnom turisti i njegovoj vremensnoj majci u manastiru stići zaslužena kazna.

I jeste. Još iste večeri, noći, zapravo.

Bila je neobična već zbog toga što sam u broumovskoj kući spavala sama. Moj cimer je otputovao kod svoje porodice. Radovala sam se kao malo dete trenucima veličanstvene tišine. Napolju je zagrmlelo, računar je nežno zašumeo. Isključila sam ga i u pola jedanaest sam se polako premestila na fotelju da bih uživala u vetru koji najavljuje oluju. Zatim je počela da rominja kiša i ponovo je sevnula munja.

Osigurači su iskočili, ali struja se odmah zatim vratila. Međutim, iza zida moje sobe nešto se pokvarilo. U kuhinji je grozno zapištala razvodna tabla. Jednom, dvaput, a onda je alarm počeo da se oglašava sa čeličnom pravilnošću. Tačno ona vrsta alarma kojom su članovi Al Kaide mučili svoje zatočenike. Piskavi zvuk koji danas sigurno zna ju i kradljivci automobila ili bankarski činovnici kada se povremeno izvodi probna evakuacija.

Ubrzo sam preneraženo pozvala telefonom upravnika a on mi je pospano rekao da je to zaista nezgodno.

„Kako to mislite nezgodno?”

„Hoćete li moći da izdržite do jutra? Već je kasno, sada ne mogu da nađem majstora”, rekao je razumno.

„Pokušaću...”, rekla sam bezvoljno, odložila mobilni i nagurala vatu u uši.

Nakon izvesnog vremena sam shvatila da neću moći da izdržim do jutra.

Zato sam ponovo pozvala upravnika. Na kraju je taj dobri čovek pojeo sladoled da se razbudi i došao da me evakuiše. Nešto kasnije, koračali smo kroz noć manastirskog areala među osvetljenim prozorima i pištećim zidovima sve do manastirske kelije na trećem spratu, kelije broj 666.

U keliji je zaista vladao mrtvački mir. Samo je iznad vrata, zbog tehničke greške alarma, svetleo znak sa simbolom za izlaz u slučaju opasnosti. Znaćete sigurno kako to izgleda: zeleni čovečuljak na zeleno-beloj pozadini sa strelicom koja pokazuje nadole. Čovečuljak koji je – ukoliko ne svetli noću agresivnom LED sijalicom – u stvari prilično simpatičan.

„To će svetleti sve do jutra, prebacite recimo bademantil preko njega, snaćićete se uostalom. Najvažnije je da je ovde tišina, je l' tako?”, rekao je upravnik, nasmejao se i otišao.

Ležala sam na tvrdom madracu manastirske kelije. Čovečuljak ju je osvetljavao đavolski zburado. Pred očima su mi treperile iskricе kao da sam zaposednuta. Uz to sam se prisetila novinskog članka koji mi je jutros iskočio na telefonu. Naslov je glasio *10 vrsta ženske masturbacije* i već sam naslov me je smrtno iscrpio. Čovek večito mora da uči nešto novo. I šta uopšte raditi sa takvom informacijom ovde, u manastirskoj keliji?

Napustila sam to razmišljanje, obradovala se tamnoplavom bademantilu od čvrstog prediva, odmah ga obukla kao ruho Marijino, legla nauznak na krevet i nepomično posmatrala čovečuljka u begu, ponovo misleći na Relotijusa.

Zeleno svetlo sa čovečuljkom je savršeno prikriilo i mali drveni krst. To me je zainteresovalo. Kao da simbol za izlaz u slučaju opasnosti daje životu više smisla nego krst pokraj prozora. Zar tako stoje stvari?

Dok je zeleno svetlo za izlaz u slučaju opasnosti sijalo u noći sa upornošću jedine realne nade, ja sam polako tonula u san. Sanjala sam kako sa malim sestrićem kradem zlato. Sestrić ne priča, sedi u kolicima, a ja mu ćutke guram zlato ispod ćebenceta. Sve se odigrava u dvorištu broumovskog manastira, tamo gde sam posle podne srela ono dvoje...

Nakon buđenja, nekoliko trenutaka sam zbunjeno žmirkala gledajući u drveni krst u keliji. Onda sam se pribrala, bademantil pažljivo složila na tvrdoj postelji i blago zabavljena situacijom otišla da potražim stepenice. Na kraju hladnog hodnika sam se uhvatila za kvaku, bilo je zaključano, a iza staklenih vrata sam pročitala: MOLIMO NE ULAZITE, OBEZBEĐENO ALARMOM, VRATA KORISTITI SAMO U SLUČAJU EVAKUACIJE.

Zar opet?

Vratila sam se nazad i odjednom se našla ispred plesne sale.

Možda čovek koji ne zna kud bi iz klauzure, izlaz pronalazi u plesu.

Ponovo sam mislila na Relotijusa i nepregledno mnoštvo stvarnosti među kojima uvek biramo tačno onu koju u datom trenutku zaslužujemo.

Praznim hodnikom sam stigla do lifta gužvajući u ruci već napola izvitoperen papirić iz kelije. Sa njegove donje strane bio je sudoku, a sa druge sledeći tekst:

Čovek je došao kod jednog monaha i radoznalo ga upitao: „Šta za tebe znači tišina?”

Monah je stajao pored bunara i izvlačio vodu.

Rekao je svome gostu: „Pogledaj dole u bunar. Šta vidiš?”

„Ne vidim ništa, samo ustalasanu vodu”, odgovorio je gost.

Nekoliko trenutaka su stajali u tišini, nakon čega je monah ponovo progovorio: „Pogledaj sada u bunar! Šta vidiš?”

„Sada vidim svoj odraz u vodi – vidim sebe!”, viknuo je gost.

„Vidiš – takvo je moje iskustvo sa tišinom: u njoj bolje vidim samoga sebe”, rekao je monah.

Nisam bila sigurna u tu priču. Vrlo je moguće da je za razumevanje mudrosti potrebno rešiti i onaj sudoku. Ali ne bih isključila mogućnost da će većinu manastirskih

gostiju ova parabola zadovoljiti. Uostalom, i mene je obradovalo što sam umesto slušanja mučnog zvuka alarma piljila u zeleno svetlo znaka sa čovečuljkom u grobnoj tišini noći u manastirskoj keliji.

Najvažnije od svega je da znamo da imamo izbora u očuvanju harmonije sveta. Takođe, da postoji i drugi put za evakuaciju od onog što vodi strmo ka jelenima, zečevima i baroknim anđelima.

Da postoji i stazica za slučaj opasnosti, osvetljena LED sijalicom, koja vodi nekuda dole, gde nema nijednog monaha, nikakve sveže vode sa božjeg izvora; ukratko, vodi u dubine gde postoji istinski, čistotom nepomućeni mir...

Mir, pakao i sumpor.

POKVARENA PAVLAKA

Život je neprestana vreva, a ko ne veruje u kretanje, taj ne živi. Znam to od onog trenutka kada sam se pre nekoliko godina u berlinskom *S-Bahn*-u srela sa jednim čovekom. Klatio se pripit u vozu, imao je između dvadeset i pedeset godina, zavisno do svetla, vremena i situacije. U ruci je držao papirnu čašu iz *Starbaksa*, oči su mu sijale kao mesiji, a kraj nogu mu se motao nemački ovčar. Mrmljao je basom na detinjem nemačkom sa jakim slovenskim akcentom o tome kako je izgubio posao, ljubav, na kraju i stan, nije jeo ni pio dva dana, i psu je potrebno malo vode, a on se zove Jan. Brbljao je dostojanstveno svoju molitvu koju je bilo lako razumeti i bez reči, zapravo, možda ju je bilo lakše razumeti bez reči. U torbi je imao dva poslednja primerka prodajnog beskućničkog časopisa *Moc*, ali to je zaboravio da pomene. Na kraju krajeva, nije bilo ni važno.

Naime, putnici u prepodnevnom *S-Bahn*-u su ili dremali ili kucali na laptopovima, jedan krupan mladić u ljubičastoj damskoj haljini je nervozno posmatrao svoj odraz na prozoru, pućio usne i flertovao sa svojim likom na staklu (valjda je pričao telefonom, nije se moglo videti, ali svakako se nad njim širila fina maglina ludila).

Primetila sam da skoro svi moji saputnici imaju slušalice na ušima, čovek sa natpisom *Back to Black* udarao je desnom nogom u pod tako raspomamljeno da je delovalo da upravlja celim vozom. Pomislila sam kako svi ovde spavaju i imaju slušalice na ušima, osim mene. Oni najdarovitiji imaju slušalice na ušima, pritom spavaju, a na krilu drže otvoren laptop ili im na krilu sedi dete sa slušalicama na ušima, ili grčevito stežu kavez u kome nose kornjaču prekrivenu čebencetom, očito da se ne bi videlo da i kornjača ima slušalice na ušima.

Skratiću. Samo ja u celom polupraznom vozu nisam imala ništa, apsolutno ništa da se zabavim. Ništa osim svojih golih očiju, a da se pravim da spavam – već je bilo kasno. Znala sam da Jan zna za mene. Vozila sam se onako kako me je bog stvorio – bez slušalica, bez knjige, čak i bez mobilnog.

Jan je išao kroz voz i sve hrapavijim glasom ponavljao svoju molbu uspavanim i obnevidelim *human beings*. Vrata su se otvarala, vrata su se zatvarala, svet veselo putuju-

ćeg masovnog sanduka. A onda, kada se ništa nije desilo ni nakon tri stanice, pošto su izašli stari i ušli novi putnici, Jan je ležerno prešao sa vratolomnog nemačkog na jezgro-viti slovački. Prožela su me jaka osećanja prema Janu, ljubav prema bližnjemu. Pa to je moj brat, brat iz Slovačke!

Htela sam da izvadim sitninu iz džepa, ali odjednom sam cela utrnula. Kao se neki demon u meni svađao sa samarićaninom. Nekakav antipritisak mi je ruku u kojoj sam stezala sitninu izvukao nazad u gest pomirljive škrtosti. U tome je najverovatnije bilo iscrpljenosti od čitavog rituala Janovog očajanja, straha da bih, obratim li se Janu na češkom (a ja u tom trenutku ne bih mogla drugačije), ostala s njim zauvek. I tako sam ćutala, uporno sam ćutala i pravila se da ga ne razumem, gledajući ga pritom u tihom ushićenju iz koga je bilo više nego očigledno koliko dobro ga razumem.

„A šta ti bleneš, ti jedna pokvarena pavlako”, rekao mi je Jan snishodljivo, zagledavajući se u mene pronicljivim pogledom, kao da mu je bilo žao zbog moje zbunjenosti.

To me je trgnulo. Tako domišljatu uvredu nisam čula godinama, ništa tako sočno nisam odavno pročitala ni u knjigama ni na društvenim mrežama. I tako – tako sam ponovo sklopila oči, postidela se tačno onako kako je to najverovatnije bila Janova namera, i zatvorenih očiju sam počela jedno po jedno da vadim iz džepova sve što sam u njima imala.

Izvadila sam za Jana najpre sitninu, zatim haluške sa kupusom, pivo, šljivovicu, hašiš, deterdžent, kolu i kafu. Onda sam iz džepa izvukla sapun i peškir i dala mu komad svinjske kolenice za psa. I vodu za psa. Jan je otišao da se okupa u banjskom centru. Iz džepa sam mu dala cigarete marlboro, ne jednu, već deset kutija!

Bila sam sve kreativnija u darovanju. Dala sam Janu ključeve od male vikendice sa baštom nadomak Berlina. U bašti je bila destilerija. Jan je tu doveo sve svoje slovačke i poljske drugare sa gradilišta, živeo je mnogo bolje, više nije bio sam. Na kraju sam mu, dok je ležao pokrađen u delirijumu ispod stabla jabuke, pritekla u pomoć i odvezla ga u berlinsku bolnicu *Charité*. Onda sam pozajmila auto od njegovog drugara i odvezla Jana u Slovačku, u mesto Dvornjiki. Tamo sam Janu na seoskom trgu priredila iznenađenje: slučajan susret sa katoličkom devojkom Janom. Jan se bezglavo zaljubio u Janu, a kada sam iz džepa izvukla kuću sa baštom, Jan je u njoj umesto destilerije postavio kućicu za decu. Jana je zagrlila i poljubila svoga Jana. Venčali su se. Jan je našao posao u lokalnoj fabrici cementa u Turenju i pio je samo gutljaj bezalkoholnog piva uz ručak. U međuvremenu sam im darovala i petoro dece (ili su ih sami napravili, ne bih ipak da preuzimam zasluge za poduhvate koje sam tek decentno nadgledala). Deca danas trčkaraju po bašti, u voćnjaku imaju kućicu za igranje, videla sam Jana kako sedi na stoličici ispred radio-nice i rezbari Isusa, dok Jana u voćnjaku tračari sa komšinicom; zajedništvo, jednostavnost života, njegova čistota i stalna vrevla.

U tom trenutku sam se trgnula. Naravno, Jana više nije bilo u vozu. Odavno se više ne vozi *S-Bahn*-om. Kako bi, uostalom, i mogao kad je u slovačkim Dvornjicima.

MALULE

Kada je mojoj starijoj ćerki bilo šest godina i išla je u prvi razred, u svojoj berlinskoj školi nije imala skoro nijednog drugara. Najčešće je razgovarala sa kestenom u školskom dvorištu.

Tek nakon nekoliko meseci se malo prilagodila i na tren joj se osmehnula sreća. Kineska drugarica Li ju je pozvala na rođendansku proslavu.

Ispratila sam ćerku do restorana u Lihtenbergu, u kome su radili roditelji male Li, mahnula joj i otišla.

Kada sam se nakon tri sata vratila, moja ćerka je sa rođendanskom kapicom na glavi sedela u ćošku restorana, izdvojena od ostalih. Ispred akvarijuma se igrala kolačićem sreće. Nije bila nesrećna, imala je kolačić u krilu, razgovarala je s njim, a kada sam joj prišla, pažljivo me je zagrlila levom rukom a kolačić sreće je držala u desnoj ruci ispruženoj ispred sebe da ga slučajno ne zgnječim.

„Mama”, rekla mi je poverenički, „u ovom kolačiću je rečenica o sreći koja će mi se ostvariti.”

„A šta bi želela?”, upitala sam je sentimentalno.

„To ne smem da izgovorim naglas, ali ono što želim biće upravo u ovom kolačiću pa ćeš i ti saznati.”

„Hoćeš li sada da ga otvoriš i pojedeš?”

„Ne sada, pobogu, ne sada”, prošaputala je uzbuđeno moja ćerkica i pogledala oko sebe: „Ovde ima ljudi. Kada budemo same kod kuće.”

Putem mi je pričala šta bi sve želela od kolačića sreće. Na ulicama je mrznulo i povremeno smo se klizale po zaleđenim baricama. U daljini ispred parka svetlucali su vratovi noćnih pasa, onih što su nosili električne ogrlice protiv automobilskih nesreća. De-lovali su magično.

Tek što smo za sobom zatvorile vrata stana, ćerkica je naručila kakao i zamolila me da upalim sveću. Onda je u hulahopkama i plavoj rolci sedela za kuhinjskim stolom i dugo razgledala sjajni, crveno-zlatni omot kolačića. Pažljivo je otvarala svoju sreću. Zatim je uzela slatkiš i najopreznije moguće ga spustila na policu. Prstima je pažljivo poravnala foliju, kao da je htela da odgonetne sve napisane kineske znakove o proizvodnji čudesa. Na kraju je uzela kolačić sa police, hitro ga razbila prstima, komadiće pomerila u stranu, jedva dolazeći do daha od uzbuđenja.

„Daj da vidim”, kažem joj, „pročitaću ti.”

Na papiriću je na engleskom, nemačkom i, naravno, kineskom pisalo: *Ne očajavaj. Sreća te čeka na izmaku života.*

Tako je to uvek sa vesnicima sreće. Neizvesni su i podmukli. Danajski darovi. Nisu mnogo bolji ni časovi o sreći koje su počeli progresivno da uvode u berlinskim školama. Deca na njima treba da govore o onome što žele, a kako sam čula, časovi se uglavnom za-

vršavaju kolektivnim cmizdrenjem onih koji su želeli *swich*, a umesto toga dobili veb-stranicu za dodatnu nastavu fizike, ili su, recimo, želeli psa, a umesto toga dobili kartu za zoološki vrt.

Drugarica iz detinjstva Zoja je nedavno sa mnom podelila drugačiju priču o predskazanjima sreće. U predbožićnoj trci je otišla kod kozmetičarke, i dok je na licu imala masku koja se stvrdnjavala i zbog koje nije mogla da artikuliše reči, pozvala ju je telefonom drugarica koja već dugo živi sa svojim bugarskim mužem. Plakala je Zoji preko telefona, žalila se kako je muž teroriše, sve što od nje hoće je kuvanje, nabavka, pranje, ali ljubav, vikala je preko telefona dok je kozmetičarka vrtela glavom nad tim očajanjem, ljubavi nema: seksa nema, romantike nema, ali nabavke i pranja – toga ima!

Zatim je Zoji stavila mekane tupfere na lice i mogla je opet da govori. Nežno se pozdravila sa drugaricom i izvinila se kozmetičarki.

„Pa, nekad se dešavaju takve stvari”, odgovorila joj je kozmetičarka sa puno razumevanja i dala Zoji božićni kolačić sa porukom. „Sve ide u dobrotvorne svrhe”, rekla je ganuto. „Dajte ga svojoj drugarici, sigurno će naći poruku koja će je obradovati.” Pogledala je u Zoju i dohvatila još jedan božićni kolačić: „A ovaj je za vas, i vi, uostalom, zaslužujete malo sreće.”

Zoja je još istog dana otišla da vidi svoju očajnu prijateljicu. Zatekla ju je na vratima uplakanu, ali odlučnu. Sve će biti dobro, rekle su jedna drugoj, a onda je Zoja dala prijateljici božićni kolačić. Uplakana žena ga je otvorila, a unutra ju je čekala poruka: *Već dugo putuješ na mrtvom konju.*

A Zoja? Požurila je kući i pod tušem pojela božićni kolačić zajedno sa papirićem, za svaki slučaj.

Možda je sreća samo malule. Ali šta je zapravo *malule*? To je reč za sve ono što nismo u stanju da imenujemo. Prvi put mi se malule ukazalo na auto-putu između Praga i Brna. Čekala sam u zastoju sa Adamom. I budući da nas dvoje mešamo neke reči na engleskom, pri pogledu na kamion sa natpisom *Jirži Malule, export import*, sinulo mi je da je malule možda lek protiv približnosti, da malule možda znači sve. Sve što izmiče imenovanju i shvatanju, a pritom je stvarno!

Sada je malule već toliko raširena reč da je koriste svi razumni ljudi od Novog Zelanda sve do Aljaske, čula sam i da zaista postoji u havajskom i da znači sve mekano, podložno oblikovanju i krhko, a uskoro će se pojaviti i u korpusu češkog jezika, čim ovaj tekst bude objavljen.

Ne volim ničije citate osim sopstvenih, a citati iz kolačića sreće me iskreno užasavaju.

Ako bih nekad podlegla istinskom beznađu i u pomućenosti čula otvorila kineski kolačić sa porukom, bez ikakve sumnje bi me čekala gora budućnost od putovanja na mrtvom konju. I sigurno me u kolačiću ne bi čekala sreća na izmaku života. Verovatnije je

da bih naišla na rečenicu da život ne mora da bude kratak i uzbudljiv, već dosadan i dug. Znam jednog austrijskog humoristu koji javno zastupa stav da čovek u starosti bira ili antidepresive ili humor, a ja sam nepokolebljivo uverena da baš on u fioci noćnog stočića ima zalihe leksaurina.

A ja zapravo nisam ni humoristkinja. S druge strane, ako mi se sreća ikad nekako osmehnula, onda je vidim baš u tome što mi se u zastoju na auto-putu prošlog leta ukazala ta reč.

Dakle, ipak imam makar malo *malule*.

Bez omota, bez kolačića, ali sa tajanstvenim autorskim pravima.

(Sa češkog prevela Tihana Hamović)⁴

⁴ Prevod je realizovan uz podršku Ministarstva kulture Republike Češke.